

INVALIS projekta ietvaros veikto aptauju rezultāti

Otrā ieinteresēto pušu sanāksme

2019.gada 22.maijs
Jelgava

PP7: Zemgales plānošanas reģions (ZPR)
Projekta vadītāja: Evija Ērkške
Projekta asistente: Valentīna Mengote

INVALIS projekta ietvaros veikto aptauju rezultāti

A1.1 ISS pārvaldības politikas salīdzinošā analīze

noteikt visus ISS pārvaldības teritoriālās politikas pasākumus attiecībā uz ISS ieviešanas un izplatīšanas Latvijā

ZIŅOJUMS: pārvaldības politikas pasākumu panākumi un neveiksmes cīņā ar ISS ieviešanas un izplatību Partneru teritorijās un pārējās ES valstīs

A1.2 Galvenie ekosistēmu jutīguma faktori

noteikt faktorus, kas nosaka Latvijas teritorijas dabisko ekosistēmu neaizsargātību pret ISS ienākšanu/ieviešanu

ZIŅOJUMS: dabisko ekosistēmu neaizsargātību ietekmējošie faktori Partneru teritorijās un pārējās ES teritorijās.

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses

noteikt labās prakses un pilotaktivitātes ISS pārvaldībā Latvijā

Labās Prakses
Rokasgrāmata - ISS pārvaldībā/apsaimniekošanā ES valstīs

Informācijas apkopošanā piedalījās INVALIS iesaistīto pušu sanāksmes dalībnieki un Zemgales reģiona pašvaldības un 2 pilsētas.

A1.1 ISS pārvaldības politikas salīdzinošā analīze

**ISS pārvaldības Teritoriālās
politiku apkopojums** - noteikt visus ISS
pārvaldības teritoriālās politikas pasākumus
attiecībā uz ISS ieviešanos un izplatīšanos
Latvijā:

- ✓ kā efektīvu problēmas atrisināšanu cīņā ar
ISS ieviešanos un izplatīšanos,
- ✓ kā potenciāli izmantojamus citās teritorijās.

8 aktīvākie respondenti:

- Dabas Aizsardzības Pārvalde
- Valsts Augu Aizsardzības Dienests
- Priekuļu Pētniecības Centrs
- Latvijas Universitāte/ Bioloģijas Institūts
- Zemkopības Ministrija (2)
- AS Latvijas Valsts Meži
- Vecumnieku novada pašvaldība

ISS pārvaldības politikas pasākumi, kas ieviesti valsts/reģionālajā un pašvaldību līmenī Latvijā:

Ministru kabineta noteikumi:

Nr. 467 „Invazīvo augu sugu izplatības ierobežošanas noteikumi” (30.06.2008.)

Nr. 468 „Invazīvo augu sugu saraksts” (30.06.2008.)

Nr. 559 „Invazīvo augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi”
(14.07.2008.)

Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam

Augu aizsardzības likums (17.12.1998.)

Valsts augu aizsardzības dienesta (VAAD) Darbības stratēģija 2017. - 2019. gadam

Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) Darbības stratēģija 2015. - 2017. gadam

A1.1 ISS pārvaldības politikas salīdzinošā analīze

PROBLĒMAS, kas tika risinātas ar izvēlēto NP

- Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošana
- Visu iesaistīto valsts institūciju apzināšana un pienākumu izskaidrošana, kuru īpašumā ir izplatījies Sosnovska latvānis
- Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība un apsaimniekošana
- Labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana, saglabāšanas un atjaunošanas pasākumu īstenošana īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem
- Sabiedrības iesaistes un izpratnes veicināšana dabas aizsardzībā un saglabāšanā
- Atbildīgo institūciju noteikšana par invazīvās sugas uzmērīšanu, monitoringu, datu bāzes izveidi un uzturēšanu
- Semināru organizēšana ar pašvaldībām, lai meklētu risinājumus ar apkarošanas plāna izstrādi un īstenošanu saistītajām problēmām.

A1.1 ISS pārvaldības politikas salīdzinošā analīze

ISS pārvaldības politikas pasākumu panākumi vai neveiksmes cīņā ar ISS ieviešanos un izplatīšanos

RAKTURĪGĀS IEZĪMES, VEICINOŠIE FAKTORI UN ŠKĒRŠĻI

- **Nesakārtotie Latvijas normatīvie akti**, kuros skaidri tiktu definētas iestāžu kompetences un funkcijas attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr.1143/2014 (2014. gada 22. oktobris) par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību ieviešanu.

- **Normatīvo aktu aktualizācijas nepietiekamība** - LV normatīvajos aktos nav iekļautas citas invazīvās sugas
- **Finanšu resursu trūkums/ finansējuma pieejamība:**

Finansējuma trūkums Regulas ieviešanai Latvijā. Valstī nav pietiekams finansējums, lai tā spētu izskaust Latvijā ieviesušās invazīvās sugas, proti, Sosnovska latvāni.

- **Sabiedrības vienaldzība** - Tā kā invazīvās sugas iznīcināšanas pienākums ir noteikts zemes īpašniekam vai tā valdītājam, tad atbildība arī par to ir jāuzņemas sabiedrībai.

- Zemes īpašnieku, kuru teritorijā atrodas invazīvā augu suga, nepieejamība
- Kontroles trūkums un cilvēku attieksme nav pārāk nopietna
- Sabiedrības izglītošana un informēšana
- Savlaicīga ISS ieviešanās risku apzināšana
- ISS teritoriālās izplatības apzināšana un kartēšana
- Datu apkopošana un analīze
- Koordinētas zinātniskās darbības un monitoringa nodrošināšana
- Atbildīgo ieviesēju rīcība
- Iesaistīto institūciju izpratne par problēmu un vēlme iesaistīties

A1.1 ISS pārvaldības politikas salīdzinošā analīze

Visveiksmīgākie politikas pasākumi ISS Pārvaldībā

- kā efektīva problēmas atrisināšana un kā potenciāli izmantojama citās teritorijās, lai risinātu jautājumus cīņā ar ISS ieviešanos un izplatīšanos

Attēli: Juris Kālis/ Zemgales Plānošanas regions

- Naudas sodi/ sankcijas par ISS neierobežošanu
- Sabiedrības informēšana un izglītošana attiecīgajos jautājumos, skaidrojot un rādot viegli uztveramus piemērus
- Importa aizliegumi, stingra kontrole un uzraudzība
- Nodokļu atlaides
- Atkārtota un veicināta komunikācija
- Sabiedrības izglītošana un informēšana
- Profilaktiskie pasākumi tīšai vai netīšai ISS ieviešanai ES no trešajām valstīm
- Laicīga situācijas apzināšanās kamēr ISS vēl nav pielāgojušās vietējiem apstākļiem

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

noteikt FAKTORUS, kas nosaka Latvijas teritorijas dabisko ekosistēmu neaizsargātību pret ISS ienākšanu/ieviešanu

13 aktīvākie respondenti:

- Ozolnieku novada pašvaldība
- Pļaviņu novada pašvaldība
- Aknīstes novada pašvaldība
- Jelgavas novada pašvaldība
- Jelgavas pilsētas dome
- Iecavas novada pašvaldība
- Kokneses novada pašvaldība
- Jēkabpils novada pašvaldība (2)
- Auces novada pašvaldība
- Jēkabpils pilsētas pašvaldība
- Bauskas novada dome (2)

Izvēlētās **Novērtējuma teritorija**, kuras ir saudzējama vides ziņā:

- Lielupes palienes pļavas
- Baltmuižas purvs
- Elejas parks pie Tējas namiņa
- Dabas piemineklis dendroloģiskais stādījums "Kokneses parks"
- Dabas parks "Bauska"
- Saukas dabas parks
- Dabas liegums "Eglone"
- Dabas liegums "Vīķu purvs"
- Dabas liegums "Lielupes palienes pļavas"
- Jēkabpils
- Pļaviņas
- Bauskas novads
- Iecavas novads

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

VIDE UN VIDES PĀRMAIŅAS NT

12 NT ir viegli pieejamas/sasniedzamas, 1 NT nav viegli sasniedzama

11 NT atrodas tuvu apdzīvotiem centriem (10 km attālumā), 2 NT atrodas tālāk nekā 10 km no apdzīvotiem centriem

!Saskaņā ar pavairošanas spiediena (Propagule pressure) teoriju apdzīvotie centri tiek uzskatīti par vienu no galvenajiem ISS izplatīšanas avotiem.

Bioloģiskais daudzveidības līmenis 11 NT - VIDĒJS, 2 NT – AUGSTS;

Katrā NT atrodamas endēmiskās sugas vai aizsargājamas/apdraudētās sugas!

Biotopu degradācijas/ biotopu izzušanas/ ainavas fragmentācijas līmenis NT - kā zems un vidējs, vienā NT kā augsts.

Antropogēnā piesārņojuma līmenis NT – VIDĒJS, vienā teritorijā atzīmēts kā AUGSTS piesārņojuma līmenis.

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

PIEMĒRI - *Biotopu degradācijas, antropogēnās ietekmes un cilvēka darbības radītie riski, kas sakar NT:*

- ❑ **Ceļš A8 un Jelgava skar šīs teritorijas, bet vides degradāciju vairāk ietekmē teritorijas nekopšana, aizaudzējot to ar krūmiem.**
- ❑ **VIA Baltica maģistrāle; ūdensdzirnavas.**
- ❑ **Industriālā (intensīvā, konvencionālā) lauksaimniecība – orientēta uz šauru specializāciju.**
- ❑ **Upju eitrofikācija: upes, kā veicinošs faktors invazīvo sugu pārnēsē; piemēram dzeloņainais gurķis sastopams Mūsas un Lielupes krastos.**
- ❑ **Vecie dambji vēl ir. Ja radīsies jaunas šosejas kā Bauskas apvedceļš Rail Baltica projekta ietvaros, tad ainavu fragmentācija neizbēgama.**

Biotopu degradācija, antropogēnā ietekme un cilvēka darbības radītie riski būtiski sekmē biotopu vienkāršošanu, kas noved pie brīvām nišām un bioloģiskās daudzveidības iznīcināšanas. Šie faktori veicina oportūnistisko sugu izveidi.

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

**Antropogēnās
darbības, kas notiek
10 km rādiusā ap NT:**

Attēls: LETA

Attēls: Reuters/ScanPix

Attēls: Maleen/Marine Photobank

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

**ISS ieviešanas/
atkārtotas ieviešanas ceļi,
kas varētu skart NT:**

46.2% - Spontāna introdukcija

(svešzemju sugu sekundāra un dabiska izplatība, kas ieviestas, izmantojot jebkuru no iepriekš minētajiem ceļiem pāri politiskajai robežai)

**7.7% - Neapzināta izplatīšana/
izklūšana**

(apzināta introdukcija kā subjektu paredzētu turēšanai ierobežotos apstākļos, bet kas nejauši izklūst brīvā dabā)

7.7% - Transports - Piesārņojums

(neapzināta dzīvu organismu ieviešana kopā ar piesārņotu preci, kas tiek ieviesta/ cauri izvesta apzināti)

15.4% - Koridori

(neapzināta ieviešana, no iepriekš nesaistītiem reģioniem ar cilvēka izveidotas infrastruktūras starpniecību)

7.7% - Putnu migrācija

7.7% - Palu ūdeņi

**Invazīvo svešzemju
sugu ienākšanas risks**

NT saistībā ar nākotnē
prognozētajām klimata
pārmaiņām:

**38.5% - VIDĒJS
ienākšanas risks**

**30.8% - ZEMS
ienākšanas risks**

**23,1% - AUGSTS
ienākšanas risks**

**7.7% -
NEZINU**

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

Informētības līmenis par plānotiem atsevišķiem pasākumiem NT vai tuvējā apkārtnē, kas varētu ieviest vai atkārtoti ieviest ISS:

23.1% aptaujāto respondentu ir informēti un **46.2%** aptaujāto respondentu nav informēti par atsevišķiem pasākumiem, kas plānoti NT vai tuvējā apkārtnē, t.sk.

Attēls: Amy Featherstone

Attēls: Ķekavas novada TKC

medībām
zvejas sacensībām
vietējiem gadatirgiem,
sporta pasākumiem
u.c. pasākumiem.

30.8% no respondenti atbildēja, ka NEZINA

*!Atsevišķi notikumi varētu būt nejaušas ISS ieviešanas avots novērtējuma teritorijā. Piemēram, daudzveidīgās sēdgliemenes *Dreissena polymorpha* ieviešana Itālijā ir saistīta ar starptautisku laivu izstādi Ziemeļitālijas ezerā.*

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

POLITIKAS PROGRAMMA/ STRATĒĢISKĀ PLĀNOŠANA UN PĀRVALDĪBAS IZPRATNE

Stratēģiskās plānošanas un pārvaldības darbības attiecībā uz ISS, kas tika veiktas vai tiek veiktas NT:

30.8% - Nav stratēģiskās plānošanas un pārvaldības pasākumu
7.7% - Centralizēta informācijas sistēmas datu bāze
7.7% - Uzraudzības sistēma
7.7% - Agrīnās brīdināšanas sistēma
7.7% - Pieredze izskaušanas pasākumos
7.7% - Pieredze profilakses /izskaušanas/ kontroles pasākumu jomā
7.7% - **Informētības uzlabošana**
7.7% - Apsaimniekošanas plāns, taču nepietiekoši resursi un sabiedrības iesaiste
30.8% - Nezinu

Aktivitātes **informētības uzlabošanai** NT:

- ✓ pieejama informācija oficiālajā tīmekļa vietnē
- ✓ vides izglītība skolā
- ✓ sociālie tīkli
- ✓ aktivitātes informētībai netiek veiktas

Iespējamās papildu aktivitātes **informētības uzlabošanai**:

- Ekskursijas
- Publiski pasākumi (semināri, izstādes)
- Zinātniski pasākumi sabiedrības informēšanai u.c.

! Pasākumi sabiedrības informēšanai nav pietiekoši!

! Nepieciešama plašāka informācija mājaslapās

! Informētības trūkums par invazīvajām svešzemju sugām ir viena no galvenajām problēmām to pārvaldībā!

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

GALVENĀS PROBLĒMAS,

kas radušās
projektu/darbību laikā
cīņā ar ISS:

- ❖ informētības trūkums
- ❖ politikas instrumentu trūkums
- ❖ personāla trūkums
- ❖ izglītības zināšanu trūkums
- ❖ ekonomisko resursu trūkums

ISS klātbūtne NT

41,7% - VIDĒJS ISS LĪMENIS

33,3% - ZEMS ISS
LĪMENIS

25% - NEZINU

ISS klātbūtne NT

76,9%
AUGU
SUGAS

15,4%
PUTNI

7,7%
KOKAUGU
SUGAS

Attēls: *E. lobata* augļi Adatālais Dzelonūrgurķis/
foto P. Evarts-Bunders

Attēls: *Phalacrocorax carbo* Jūras kraukļi jeb
kormorāni Radžu ūdenskrātuve/ Brīvā Daugava

Attēls: *Acer negundo* Ošlapu Kļava/
foto N. Romanceviča

A1.2 Galvenie ekosistēmu jūtīguma faktori

ĪSTENOTIE PROJEKTI/ RĪCĪBAS NT

pēdējo 5 gadu laikā:

Valsts mēroga projekts:

- ❖ Izpētes projekts dabā:

Vietēja mēroga projekti:

- ❖ Latvāņu pļaušana/ indēšana, izmantojot integrētās augu aizsardzības skolas ieteikumus
- ❖ Tūrisma infrastruktūras uzlabošana
- ❖ Administratīvie/ likumdošanas pasākumi
- ❖ Apsaimniekošanas pasākumi
- ❖ Apgaismojuma ierīkošana, taciņu atjaunošana/ krūmāju stādīšana un teritorijas labiekārtošana

Pielietotās ISS izskaušanas/ kontroles metodes:

PESTICĪDI/ HERBICĪDI

HERBICĪDI - ievērojot ūdensteču un ūdenstilpņu aizargjoslas

PLAUŠANA

PLAUŠANA + ARŠANA

NONEMŠANA AR ROKĀM/
RŌKAS DARBARĪKIEM

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses

SOSNOVSKA LATVĀNU IEROBEŽOŠANAS SISTĒMA LATVIJĀ

LATVĀNU IEROBEŽOŠANAS PASĀKUMŪ PLĀNS CĒSU NOVADĀ

INVAZĪVO SUGU APKAROŠANAS TALKAS

1.attēls: VAAD

2.attēls: Juris Kālis/ZPR

3.attēls: Inese Matisāne /Lauma Vizule Kahovska

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses – 1.Labā Prakse

SOSNOVSKA LATVĀŅU IEROBEŽOŠANAS SISTĒMA LATVIJĀ

Invazīvās augu sugas *Heracleum Sosnovskyi* Manden (*Sosnovska latvānis*) izplatības ierobežošana

Mērogs: Nacionālā mērogā

Teritorija: Latvijas teritorija

Darbības uzsākšanas gads: 2006.gads

Prakses ieviesējs: Valsts Augu un Aizsardzības Dienests (VAAD)

Saite: <http://www.vaad.gov.lv/sakums/informacija-sabiedribai/par-latviju-bez-latvaniem/latvanu-izplatibas-ierobezosana.aspx>

Galvenie iesaistītie dalībnieki:

VARAM

Zemkopības Ministrija

Pašvaldības

Zemes īpašnieki

Eiropas Savienības (Regulu izstrāde)

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses – 1. Labā Prakse

Labās prakses MĒRĶIS:

Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošana ar mērķi iznīcināt to!
Invadēto teritoriju apzināšana, to samazināšana!

Labās prakses ietvaros tika risinātas sekojošās PROBLĒMAS:

Sosnovska latvāņa uzmērīšana, uzraudzība un pārvaldība pār ierobežošanu
sabiedrības informēšana un iesaistīšana

REZULTĀTI:

Sosnovska latvāņa izplatības karte Latvijā: precīzi uzmērīta invadētā teritorija vairāk kā 10 800 ha lielā platībā;

pilnveidota likumdošanas bāze

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses – 2.Labā Prakse

SOSNOVSKA LATVĀŅU IEROBEŽOŠANAS PASĀKUMU PLĀNS CĒSU NOVADĀ

Invazīvās augu sugas *Heracleum Sosnovskyi* Manden (*Sosnovska latvānis*) izplatības ierobežošana Cēsu novadā

Cēsu novada pašvaldība aicina zemju īpašniekus vai tiesiskos valdītājus, kuru teritorijas invadētas ar Sosnovska latvāni, nekavēties ar latvāņu izplatības ierobežošanas pasākumu veikšanu, lai novērstu latvāņu izziedēšanu un sēklu nogatavošanos.

Mērogs: Vietējā mērogā

Teritorija: Vidzeme

Darbības uzsākšanas gads: 2006.gads

Prakses ieviesējs: Cēsu Domes lauku attīstības speciālisti

Saite: <http://www.cesis.lv/lv/publiskie-dokumenti/latvanu-ierobezosanas-plans-cesu-novada/>

Attēls: SIA "MB Grimons" 2015

Galvenie iesaistītie dalībnieki:

Pašvaldības Policija

Valsts Augu Aizsardzības Dienests

Zemes īpašnieki

Pēc VAAD informācijas Cēsu novadā 2019.gadā ar latvāņiem invadētā platība ir **967 hektāri**

Avots: <http://www.cesis.lv/lv/publiskie-dokumenti/latvanu-ierobezosanas-plans-cesu-novada/>

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses – 2.Labā Prakse

**Labās prakses
MĒRĶIS:**

**Sosnovska latvāņa
izplatības ierobežošana!**

**Labās prakses
ietvaros tika risinātas
sekojošā PROBLĒMA:**

**Sosnovska latvāņa
izplatība**

REZULTĀTI:

**Uzlabojās Sosnovska
latvāņa izplatības
izsekojamība**

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses – 3.Labā Prakse

INVAŽĪVO SUGU APKAROŠANAS TALKAS

Invazīvo augu sugu izplatības ierobežošana un iznīcināšana Latvijā

Attēls: Inese Matisāne /Lauma Vizule Kahovska/ Viļakas novada dome

Mērogs: **Nacionālā mērogā**

Teritorija: **Aizsargājamās teritorija Latvijā**

Darbības uzsākšanas gads: **2018.gads**

Prakses ieviesējs: **Dabas Aizsardzības Pārvalde (DAP)**

Saite: <http://www.darudabai.lv/daramais/ko-darit/invazivo-sugu-apkarosana/>

- ❖ **Piesaistot individuālus cilvēkus un uzņēmumus DAP cīnās ar invazīvajām sugām īpaši aizsargājamās teritorijās.**
- ❖ **Tiek organizētas talkas lai apstādinātu invazīvo sugu izplatīšanos tālāk, un atjaunotu vietējās, aizsargājamās sugas.**

Galvenais iesaistītais dalībnieks:

Pasaules Dabas Fonds

Prakses atbalstītājs:

Apdrošināšanas akciju sabiedrība "BTA Baltic Insurance Company"

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses – 3.Labā Prakse

Labās prakses MĒRĶIS:

Apstādināt invazīvo sugu izplatīšanos aizsargājamās teritorijās un ļaut vietējo sugu populācijām dominēt.

Labās prakses ietvaros tika risinātas sekojošā PROBLĒMA:

➤ Invazīvo sugu
➤ izplatīšanās

REZULTĀTI:

Vietām tika samazinātas vai pat pilnībā iznīcinātas invazīvās sugas

A1.4 ISS apsaimniekošanas labās prakses

PRAKSE

1.LP

Labās Prakses **ieguvumi** ISS pārvaldībā

Uzlabotas spējas risināt ar ISS saistītos jautājumus

2.LP

Uzlabota sadarbība starp galvenajām ieinteresētajām pusēm

3.LP

Palielināta sabiedrības izpratne par bioloģiskajām invāzijām

Labās Prakses **galvenās iezīmes**, kas padara to par potenciāli izmantojamu citās teritorijās

Izvirzītās vajadzības ir raksturīgas vairākos reģionos;
Sasniegtie ieguvumi ievērojami pārsniedz ieguldījumu izmaksas.

Izvirzītās vajadzības ir raksturīgas vairākos reģionos

Izvirzītās vajadzības ir raksturīgas vairākos reģionos

INVALIS projekta ietvaros plānotā Aktivitāte A1.3

A1.1 ZIŅOJUMS:
pārvaldības politikas
pasākumu panākumi un
neveiksmes cīņā ar ISS
ieviešanos un izplatību
Partneru teritorijās un
pārējās ES valstīs

A1.2 ZIŅOJUMS:
dabisko ekosistēmu
neaizsargātību
ietekmējošie faktori
Partneru teritorijās
un pārējās ES
teritorijās.

**A1.4 Labās
Prakses
Rokasgrāmata -
ISS pārvaldībā/
apsaimniekošanā
ES valstīs**

PLĀNOTĀ AKTIVITĀTE

Aktivitāte A1.3. – Projekta Partneris *Reģionālā vides un lauku, lauksaimniecības politikas un teritorijas Ministrija - Estremadūras reģionālā izpildinstitūcija (Spānija)* izstrādā Metodoloģiju un Aptaujas Anketu datu apkopošanai par ‘Vietējo pieņēmēju menedžmenta kapacitātes un organizatorisko vajadzību noteikšanu, kas saistītas ar invazīvu svešzemju sugu politikas pasākumu izstrādi un īstenošanu’.

Paldies par uzmanību!